

Protokoll 3/2022

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 7 mars 2022 kl. 13:30-16:30,
Bolindersalen, Tekniska nämndhuset

Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande
Leif Bolter
Katarina Borg
Elisabet Jermsten
Anders Johnson
Helena Nilsson Lannegren
Margareta Olofsson
Laila Reppen
Henrik Nerlund Sekreterare §§1-17, §§19-20
Monica Hector Protokollförare
Susanne Höglin Handläggare
Pernilla Knutsson Föredragande §8
Thomas Jansson Föredragande §§9-11
Eva Pahlman Föredragande §18
Marzieh Chalant Föredragande §19
Anders Åström Föredragande §20

Justerare

Katarina Borg

Datum för justering**Paragraf**

§§1-20

Protokollförare

Monica Hector

**§ 1
Dagordning samt val av justerare****Beslut**

Valdes ledamot K Borg att tillsammans med ordförande justera protokollet. Meddelade sekreteraren jäv i ärendet Tullstugan 4 m.fl. varför Monica Hector utsågs till t.f. sekreterare under ärendets beredning och beslut. Erinrades att ärenden upptas i ordningen: 1-11, 15-20, 12-14.

**§ 2
Nästa sammanträdesdag****Beslut**

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder måndag 4 april 2022, kl. 13.30.

**§ 3
Nästa delegationssammanträde****Beslut**

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder måndag 21 mars 2022, kl. 13.30.

**§ 4
Protokoll fört vid sammanträde 2022.02.07****Beslut**

Anmälades att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2022.02.07 justerats i vederbörlig ordning.

**§ 5
Protokoll fört vid delegationssammanträde 2022.02.21****Beslut**

Anmälades att protokoll fört vid rådets delegationssammanträde 2022.02.21 justerats i vederbörlig ordning.

§ 6**Rådet: Verksamhetsberättelse 2021**

SR 2022/1

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet anta verksamhetsberättelsen.

Sammanfattning av ärendet

Sekreteraren informerade om att siffrorna i bokslutet tyvärr blivit omkastade. Verksamhetsberättelsen är därför justerad i detta avseende samt rättad version skickad till berörda instanser.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/1-6 (Signerad) Skönhetsrådets verksamhetsberättelse 2021

§ 7**Anmälningar för kännedom****Anmälda handlingar**

- Synpunkter på flerbostadshus längs Solleftegatan i Råcksta i kopia till Skönhetsrådet, svar med e-post
- Sergels torg, önskan om Skönhetsrådets kommentar på teoretiskt examensarbete. Svar med e-post
- Skolfilmen 1, meddelande om granskningsutlåtande, 2018-15610
- Skönhetsrådets uppdrag och mål, svar med e-post
- Vad heter Skönhetsrådet på engelska? Svar med e-post
- Bergbanan i Skärholmen, svar med e-post samt SR 0240-2016 bifogad
- Nya byggnation på Henriksdalsberget gör intrång på riksintresset för Stockholms farled, svar med e-post
- Skeppsbron flaggor, svar med e-post
- Gammelgården 5, meddelande om antagande av detaljplan, 2020-16559
- (Signerad) Ladugårdsgrinden 18, skylt/vepa/ljusanordning, tidsbegränsat lov 2022-09-12 - 2022-09-25, 2021-16609
- Rådet: Protokollsutdrag från kommunfullmäktiges sammanträde 2022-01-31 § 12. Valärende, fyllnadsval (fortsatt vakans)
- Rivningslovet för Nitrolackfabriken i Lövholmen upphävt, svar med e-post
- Intervju i Dagens Nyheter om strategi för centrala noder i ytterstaden, svar med e-post
- Restaurangpaviljong Skånegatan 87, svar med e-post

- Mariatorget, synpunkter på program för upprustning
- Film om Klarafaret, Sheratongaraget & Tysta Mari, svar med e-post
- (Signerad) Roddaren 58, yttre ändring av butik/kontorsbyggnad: ny fasadbeklädnad samt belysning, 2021-10741-575
- (Signerad) Kungsholmen 2:8, nybyggnad av restaurangponton, 2021-18115-575
- Staven 8 m. fl., meddelande om revidering efter granskning, Dp 2019-05855

§ 8

Moraset 23, förslag till detaljplan, 2020-13920

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Moraset 23, förslag till detaljplan, 2020-13920. Pernilla Knutsson, plankonsult, redogjorde för ärendet.

SR 2022/47

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om takkupornas gestaltning samt att den föreslagna höjningen av taket i byggnadens lågdel mot gården liksom byggrätten på gården utgår ur förslaget.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag i syfte att möjliggöra inredning av vindar för bostadsändamål. Förslaget innebär att fyra nya lägenheter kan byggas. Planförslaget bekräftar även befintlig bostadsanvändning som idag är planstridig samt bottenvåningens publika karaktär. Skydds- och varsamhetsbestämmelser införs för att bevara och stärka byggnadens kulturhistoriska värden.

Byggnaden som uppfördes i brytningstiden mellan klassicism och funktionalism ligger i ett öppet och väl synligt läge vid Sveavägen i höjd med Adolf Fredriks kyrka. Huset har kvar sin ursprungliga gestaltning och det branta takfallet är intakt och utan takkupor, till skillnad från många andra byggnader längs gatan. Skönhetsrådet fann det något motsägelsefullt att planförslaget medger inredning av vindarna samtidigt som skyddsbestämmelser för att värna byggnadens kulturhistoriska värden tillkommer. Det bästa hade, enligt rådet, varit att bevara takfallet intakt.

Skönhetsrådet beslöt dock att inte erinra mot att byggnaden förses med takkupor och takfönster under förutsättning att takkuporna ges ett mindre kraftfullt gestaltningsmässigt uttryck. Rådet ansåg att mindre breda omfattningar och ett mer lågmäلت tillägg skulle utgöra en mer varsam förändring av den arkitektoniskt sett mycket speciella byggnaden. Vidare ansåg rådet att takkuporna mot Kammakargatan bör ges samma storlek. D.v.s. tilläggen får en och för taket egen logik så att den takkupa som i förslaget är störst i stället ges samma format som de två andra.

Rådet fann den förslagna lösningen vindsinredningen mot gården i den lägre byggnadsdelen är problematisk och lösningen ger dessutom ett klumpigt intryck när takplåten blir en så stor del av gestaltningen. Då den befintliga fastigheten redan är bebyggd till mer än $\frac{3}{4}$ -delar, ansåg rådet att byggrätten redan kan anses vara utnyttjad och att eventuellt tillkommande bostäder i denna del av byggnaden bör hållas inom befintlig takkontur. Möjlighet till komplementbyggnad på gården bör utgå av samma skäl. Gården är liten till ytan redan idag och den har, trots sin ringa storlek ett värde för de boende.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/47-4 Samrådsbrev
- SR 2022/47-7 Plankarta
- SR 2022/47-8 Planbeskrivning
- SR 2022/47-11 Antikvarisk förundersökning
- SR 2022/47-10 Antikvarisk konsekvensanalys
- SR 2022/47-9 Illustrationsmaterial
- SR 2022/47-2 Trafikbulerutredning
- SR 2022/47-3 PM Utrymning
- SR 2022/47-5 PM Översiktlig porgas- och inomhusmiljöundersökning
- SR 2022/47-6 PM Dagvatten

§ 9

Bergbacken 10, förslag till detaljplan, 2021-13732

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid sammanträde 2022.02.21 (§7) angående Bergbacken 10, förslag till detaljplan, 2021-13732. Thomas Jansson, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2022/40

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om att byggrätten bör begränsas till att tillåta enbart två

enfamiljshus inom planområdet samt att, för att bevara områdets karaktär med villor i trädgårdar, storleken på respektive fastighets möjlighet att anlägga parkeringsplatser och hårdgjorda ytor begränsas.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för Tigerliljan 6, 7 och 18 i syfte att upphäva fastighetsbestämmelser för att möjliggöra avstyckning av en ny fastighet för bostadsändamål i form av fristående en- eller tvåfamiljshus.

Förtätningar av villa- och småhusområden är en ständigt pågående process som rådet i viss omfattning tagit del av genom remisser av såväl planförslag som bygglov under åren. Först förra året antog stadsbyggnadsnämnden ett styrdokument i avsikt att vägleda både fastighetsägare och stadens beslutsfattare i frågan. Rådet välkomnade detta dokument men anser att det är för tidigt att bedöma om vägledningen får avsedd effekt i fråga om den fortsatta utvecklingen, d.v.s. om de olika områdenas särprägel och kvaliteter kommer kunna bibehållas.

En fråga som inte i tillräcklig mån diskuterats är rivningar av befintliga byggnader i syfte att göra det möjligt att avstycka de minst 600 kvm som krävs för ny fastighetsbildning, alternativt åstadkomma access till den del av fastigheten man önskar avstyckad. Staden har en uttalad vilja att stadsutveckling ska vara hållbar. Enligt Skönhetsrådets uppfattning är inte rivningar av fullt funktionella byggnader hållbart om det enbart sker i syfte att stycka fastigheten för att rymma fler byggnader. Rivning bör endast komma ifråga om byggnaden har allvarliga konstruktionsfel eller skadeangrepp som inte är möjliga att åtgärda. Rivning bör inte heller tillstyrkas innan det är klarlagt att det ens är möjligt att stycka fastigheten alternativt, som i det här fallet, en planändring gjorts.

Planförslaget redovisar endast avstyckningen och att detta möjliggör uppförande av ytterligare ett en- eller tvåfamiljshus. Placering och utformning av nya byggnader ska därefter prövas mot gällande detaljplans bestämmelser. Vid bygglovsprövningen prövas även god form-, färg, och materialverkan liksom anpassning till stads- och landskapsbild så att områdets karaktärsdrag inte förvanskas.

Enligt Skönhetsrådet är inte gällande plan för området tillräcklig om man vill bevara områdets karaktär vid förtätning genom avstyckning. Av detta skäl ansåg rådet att planförslag som upprättas i samband med avstyckningar bör reglera byggrätten och endast

möjliggöra enbostadshus på fastigheter som i dagsläget är bebyggda med enfamiljsbostäder. Plankartan måste också ange i vilken utsträckning ytor får hårdgöras. Planhandlingarna bör också fastställa att fastigheten närmast gatan får en i huvudsak grön karaktär så att upplevelsen av att man befinner sig i ett villaområde med hus i trädgård behålls. Dessa tillägg bör således göras för att säkra att området ifråga bibehåller sin villaområdeskaraktär. Skönhetsrådets mening var att tvåbostadshus, som gällande plan medger, kräver så stor parkeringsyta att inga egentliga grönytor återstår. D.v.s. de värden som strategin för varsam utveckling av småhus- och villaområden ska hjälpa till att värna inte blir möjliga att uppnå. Rådets slutsats var därför att hänvisningar till gällande plan inte är tillräcklig om avsikten är att bevara områdets karaktär utan att planbestämmelser krävs i varje enskilt nytt planförslag som stadsbyggnadskontoret upprättar.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/40-4 Samrådsbrev
- SR 2022/40-3 Plankarta - samråd (rev)
- SR 2022/40-2 Planbeskrivning, NYA PBL

§ 10

Siklöjan 8, förslag till detaljplan, 2021-13733

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid sammanträde 2022.02.21 (§8) angående Siklöjan 8, förslag till detaljplan, 2021-13733. Thomas Jansson, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2022/39

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om att bygggrätten bör begränsas till att endast tillåta ett enfamiljshus på den avstyckade fastigheten samt att för att bevara områdets karaktär av villor i trädgårdar, bör möjligheten att anlägga parkeringsplatser och hårdgöra ytor begränsas.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för fastigheten Siklöjan 8 i syfte att upphäva fastighetsindelingsbestämmelser för att möjliggöra avstyckning av en ny fastighet för bostadsändamål i form av fristående en- eller tvåfamiljshus.

Förtätningar av villa- och småhusområden är en ständigt pågående process som rådet i viss omfattning tagit del av genom remisser av såväl planförslag som bygglov under åren. Först förra året antog stadsbyggnadsnämnden ett styrdokument i avsikt att vägleda både fastighetsägare och stadens beslutsfattare i frågan. Rådet välkomnar detta dokument men anser att det är för tidigt att bedöma om vägledningen får avsedd effekt i fråga om den fortsatta utvecklingen, d.v.s. om de olika områdenas särprägel och kvaliteter kommer kunna bibehållas.

Planförslaget redovisar endast avstyckningen och att denna möjliggör uppförande av ytterligare ett en- eller tvåfamiljshus. Placering och utformning av den nya byggnaden ska därefter prövas mot gällande detaljplans bestämmelser. Vid bygglovsprövningen prövas även god form-, färg, och materialverkan liksom anpassning till stads- och landskapsbild så att områdets karaktärsdrag inte förvanskas.

Enligt Skönhetsrådet är inte gällande plan för området tillräcklig om man vill bevara områdets karaktär vid förtätning genom avstyckning. Av detta skäl bör föreliggande planförslag kompletteras så att endast enbostadshus tillåts på den avstyckade fastigheten samt att plankartan också anger i vilken utsträckning ytor får hårdgöras inom planområdet. Planhandlingarna bör också fastställa att fastigheterna närmast gatan får en i huvudsak grön karaktär så att upplevelsen av att man befinner sig i ett villaområde med hus i trädgård råder. Dessa tillägg bör göras för att säkra att området ifråga bibehåller sin villaområdeskaraktär. Om ett tvåbostadshus uppförs på den avstyckade fastigheten, så som gällande plan medger, krävs så många parkeringsplatser att inga egentliga grönytor återstår inom planområdet. D.v.s. de värden som strategin för varsam utveckling av småhus- och villaområden ska hjälpa till att värna blir inte möjliga att uppnå. Rådets slutsats är därför att en hänvisning till gällande plan inte är tillräcklig om avsikten är att bevara områdets karaktär. Planförslaget därför måste kompletteras med ytterligare bestämmelser.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/39-4 Samrådsbrev
- SR 2022/39-3 Plankarta - samråd
- SR 2022/39-2 Planbeskrivning

§ 11**Tigerliljan 6, 7 och 18, förslag till detaljplan, 2021-13726**

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid sammanträde 2022.02.21 (§9) angående Tigerliljan 6, 7 och 18, förslag till detaljplan, 2021-13726. Thomas Jansson, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.
SR 2022/41

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande form.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för Tigerliljan 6, 7 och 18 i syfte att upphäva fastighetsbestämmelser för att möjliggöra avstyckning av en ny fastighet för bostadsändamål i form av fristående en- eller tvåfamiljshus.

Förtätningar av villa- och småhusområden är en ständigt pågående process som rådet i viss omfattning tagit del av genom remisser av såväl planförslag som bygglov under åren. Först förra året antog stadsbyggnadsnämnden ett styrdokument i avsikt att vägleda både fastighetsägare och stadens beslutsfattare i frågan. Rådet välkomnar detta dokument men anser att det är för tidigt att bedöma om vägledningen får avsedd effekt i fråga om den fortsatta utvecklingen, d.v.s. om de olika områdenas särprägel och kvaliteter kommer kunna bibehållas.

En fråga som inte i tillräcklig mån diskuterats är rivningar av befintliga byggnader i syfte att göra det möjligt att avstycka de minst 600 kvm som krävs för ny fastighetsbildning, alternativt åstadkomma tillgång till den del av fastigheten man önskar avstyckad. Staden har en uttalad vilja att stadsutveckling ska vara hållbar. Enligt Skönhetsrådets uppfattning är inte rivningar av fullt funktionella byggnader hållbart om det enbart sker i syfte att stycka fastigheten för att rymma fler byggnader. Rivning bör endast komma ifråga om byggnaden har allvarliga konstruktionsfel eller skadeangrepp som inte är möjliga att åtgärda. Rivning bör inte heller tillstyrkas innan det är klarlagt att det ens är möjligt att stycka fastigheten alternativt, som i det här fallet, en planändring gjorts.

Planförslaget redovisar endast avstyckningen och att detta möjliggör uppförande av ytterligare ett en- eller tvåfamiljshus. Placering och utformning av nya byggnader ska därefter prövas mot gällande detaljplans bestämmelser. Vid bygglovsprövningen prövas

även god form-, färg, och materialverkan liksom anpassning till stads- och landskapsbild så att områdets karaktärsdrag inte förvanskas.

Skönhetsrådet var medvetet om att stadsbyggnadsnämnden givit rivningslov. Trots detta ansåg rådet att den befintliga byggnaden bör bevaras och en eventuell ny fastighet styckas efter de förutsättningar som nu finns, om så är möjligt.

Enligt Skönhetsrådet är inte gällande plan för området tillräcklig om man vill bevara områdets karaktär vid förtätning genom avstyckning. Av detta skäl ansåg rådet att planförslag som upprättas i samband med avstyckningar bör reglera bygggrätten och endast möjliggöra enbostadshus på fastigheter som i dagsläget är bebyggda med enfamiljsbostäder. Plankartan måste också ange i vilken utsträckning ytor får hårdgöras. Planhandlingarna bör också fastställa att fastigheten närmast gatan får en i huvudsak grön karaktär så att upplevelsen av att man befinner sig i ett villaområde med hus i trädgård behålls. Dessa tillägg bör således göras för att säkra att området ifråga bibehåller sin villaområdeskaraktär. Skönhetsrådets mening var således att tvåbostadshus, som gällande plan medger, kräver så stor parkeringsyta att inga egentliga grönytor återstår. D.v.s. de värden som strategin för varsam utveckling av småhus- och villaområden ska hjälpa till att värna inte blir möjliga att uppnå. Rådets slutsats var därför att hänvisningar till gällande plan inte är tillräcklig om avsikten är att bevara områdets karaktär utan att planbestämmelser krävs i varje enskilt nytt planförslag som stadsbyggnadskontoret upprättar.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/41-4 Samrådsbrev
- SR 2022/41-3 Plankarta - samråd (ny revidering)
- SR 2022/41-2 Planbeskrivning, NYA PBL

§ 12

Sekreteraren informerar

Sammanfattning av ärendet

Informerade sekreteraren om genomfört möte angående uppföljning av ÖP, översiktsplanen för Stockholm. Två framtagna rapporter om hur väl beslutet genomförts presenterades. Vid tillfälle ska rådet få en föredragning av resultaten.

Sekreteraren har haft uppföljningsmöte med SL angående de s.k. Stridbeckssvalven. Fortsatta undersökningar av de stationer som byggts med denna konstruktion har visat sig vara i bättre skick än väntat, bl.a. Östermalmstorg. På Fridhemsplan har de åtgärder som

redan utförts visat sig undermåliga varför arbetet kommer att behöva göras om. SL har också beslutat att stationen ska återfå sin tidigare utformning. På Medborgarplatsen finns konstruktionen bara i stationens norra del, d.v.s. i en begränsad del av stationsrummet och bedömningen är att det på denna plats inte är lika viktigt att konstruktionen återställs.

Informerade sekreteraren om möte som han och M Hector kommer att ha med ljusreklamfirman Atracta som bl.a. ansvarar för ljusreklamen på Ladugårdsgrinden 18, Stureplan. Mötet är i första hand tänkt att vara ett tillfälle där Skönhetsrådet kan informera sig om tekniken som används och Atracta få ta del av Skönhetsrådets synpunkter på ljusreklam, ljusstyrka, eventuell inverkan på byggnaders arkitektoniska gestaltning m.m.

§ 13 **Övriga frågor**

Beslut

Förelåg inga övriga frågor.

§ 14 **Östermalmstorg, information från trafikkontoret om upprustning och förnyelse**

SR 2022/28

Beslut

Anmälades för formellt beslut ärende hänskjutet från delegationssammanträde 2022.02.21 (§2).

§ 15 **Kopplingsboxen 26, förslag till detaljplan, 2020-08919**

SR 2022/25

Beslut

Anmälades för formellt beslut ärende hänskjutet från delegationssammanträde 2022.02.21 (§3).

§ 16

Rådet: Hovings malmgård

SR 2022/32

Beslut

Anmäldes för formellt beslut ärende hänskjutet från delegationssammanträde 2022.02.21 (§5).

§ 17

Program för Mariatorget

SR 2022/27

Beslut

Anmäldes för formellt beslut ärende hänskjutet från delegationssammanträde 2022.02.21 (§10).

§ 18

Tullstugan 4 m.fl., (Tullgårdsskolan), förslag till detaljplan, 2019-07431

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Tullstugan 4 m.fl., (Tullgårdsskolan), förslag till detaljplan, 2019-07431. Eva Påhlman, plankonsult, redogjorde för ärendet.

SR 2022/48

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande form.

Erinrades att sekreteraren inte deltagit i beslutet på grund av jäv samt att Monica Hector vid mötets början utsetts till t.f. sekreterare under ärendets beredning och beslut.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat en ny detaljplan i syfte att möjliggöra en utbyggnad av Tullgårdsskolan på Södermalm. En tillbyggnad i tre volymer föreslås i Tullgårdsparken norr om Tullgårdsgatan och längs Östgötagatan. Volymerna är i fyra våningar och utformas med ljus tegelfasad samt valmat tak.

Utbyggnaden syftar till att utöka skolan från cirka 360 elever till cirka 900 elever. I gällande detaljplan från 1992 finns en byggrätt för skolbyggnader i två våningar norr om skolan, dessa förverkligades aldrig.

Tullgårdsskolan uppfördes 1995 efter ritningar av Barbro Eriksson (ERZ arkitektkontor) i fyra våningar. Byggnaden fick en för 1990-talet typisk postmodernistisk utformning med rött tegel och detaljer i ljus puts och glas. Skolan har en klassisk skolplanstruktur inspirerad av skolbyggnader från 1800-talet och början av 1900-talet med skolgården framför skolbyggnaden och omgärdande flyglar. Förutom skolgården som vetter mot kajen finns även en skolgård i Tullgårdsparken norr om skolan. Genomförande av planförslaget innebär att parken delvis kommer att bebyggas.

Skönhetsrådet har många gånger framhållit vikten av en långsiktig skolplanering. Med dagens höga byggt tempo borde skolbyggandet vara en välintegrerad del i stadsplaneringen men dessvärre visade förslaget att så inte är fallet. Snarare planeras områden enbart för bostäder och sedan placeras skolbyggnader i parker – i stadsdelar där parkbrist redan råder. Föreliggande detaljplan gränsar till Program för Södra Skanstull (2016) vilket innehåller cirka 750 bostäder, kontorsbebyggelse, idrottsytor och plats för hotell, handel och kultur, men ingen skola. Om denna skolutbyggnad är tänkt att svara mot det behov som uppstår när nya bostäder tillkommer vid Skanstull är ovisst. Rådet konstaterade att de nya byggnadsvolymer är djupa och att skolgården ianspråkar delar av Tullgårdsparken. I den antikvariska konsekvensanalysen framförs att en ny stor byggnadsvolymer som minskar det gröna rumssammanhanget och möjligheten till rekreation för boende kommer att ha stora negativa konsekvenser på kulturmiljön. Utbyggnaden resulterar i att friytan per elev blir 3,7 kvm på den norra skolgården och 5 kvm per elev i genomsnitt för hela skolan. En så liten friyta för mindre barn bör inte accepteras. En mindre tillbyggnad på platsen kan vara möjlig förutsatt att tillräcklig skolgårdsyta kan åstadkommas. Rådet såg att mycket arbete lagts på de nya volymernas gatufasader, men att ”ögon på gatan” saknas samt att takgestaltningen inte rimmar med byggnadens övriga komposition.

Stockholms stad har en stark tradition av kvalitativt skolbyggande som grundlades under 1800-talet. Det finns ingen anledning att frångå denna tradition. Skolor bör, precis som de gjort historiskt, kunna ta hand om sina elever inom sin egen skolgård utan att inkräkta på stadens parker.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/48-2 Samrådsbrev

- SR 2022/48-5 Plankarta
- SR 2022/48-6 Planbeskrivning
- SR 2022/48-8 Kulturmiljöutredning 2020-11-06
- SR 2022/48-10 Antikvarisk konsekvensanalys
- SR 2022/48-7 Naturvärdesinventering
- SR 2022/48-11 Grönytefaktor
- SR 2022/48-3 Trafikbullerutredning
- SR 2022/48-4 PM Mark och Vatten
- SR 2022/48-9 Dagvattenutredning
- SR 2022/48-12 Geoteknikutredning

§ 19

Lappmannen 4 m.fl., förslag till detaljplan, 2020-16562

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Lappmannen 4 m.fl., förslag till detaljplan, 2020-16562. Marzieh Chalant, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.
SR 2022/26

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande form.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat en ny detaljplan i syfte att möjliggöra cirka 70 nya bostäder i hörnet Wergelandsgatan Björnssonsgatan i Blackeberg. På platsen ligger idag en garagebyggnad från 1960-talet, denna kommer att rivras om detaljplanen genomförs. Den nya bebyggelsen föreslås som ett halvslutet kvarter i tre volymer vilka ges olika höjd om fyra, fem och sex våningar. Bottenvåningen på hörnvolymen innehåller en lokal med entré och uppglasade ytor mot korsningen. Huset underbyggs med garage i suterräng och garageinfarten placeras i samma läge som infarten till nuvarande garagehus. Det befintliga garagehuset har 92 parkeringsplatser, som kommer att försvinna, nybyggnadsförslaget tillskapar 39 parkeringsplatser.

Skönhetsrådet fann att platsen tvivelsutan är möjlig att bebygga men att den nya bebyggelsen måste ges en lugnare volymhantering. Ambitionen är enligt planförslaget att möjliggöra ny bebyggelse med hög arkitektonisk kvalitet som samspelar med Blackebergs kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse. Skönhetsrådet stödjer

ambitionen men fann att de ritningar som presenteras inte motsvarar den. Nuvarande gestaltning blir ett onödigt komplicerat mellanting mellan de hustyper som är karakteristiska för Blackeberg; lamellhus om tre till fyra våningar, radhus, stjärnhus och punkthus. Förslaget bör därför omarbetas till enklare fyravåningslameller i L-form som på ett tydligare sätt relaterar till omkringliggande hus. Tillkommande bebyggelse bör inte heller konkurrera med punkthusen som blickfång längs Björnssonsgatan.

Planförslagets lösning av parkeringsfrågan är inte övertygande redovisad. En begränsad exploatering i enlighet med rådets ovanstående synpunkter minskar parkeringsbehovet och är ett ytterligare argument för minskad bebyggelse. I projektets kommande bearbetning bör frågan om nya mobilitetslösningar ytterligare utredas.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/26-3 Samrådsbrev
- SR 2022/26-10 Planbeskrivning
- SR 2022/26-9 Plankarta
- SR 2022/26-12 Kulturmiljöutredning
- SR 2022/26-2 Solstudie
- SR 2022/26-14 Bullerutredning
- SR 2022/26-13 Dagvattenutredning
- SR 2022/26-11 Markundersökning
- SR 2022/26-8 PM Geoteknik
- SR 2022/26-7 PM Magnetfält
- SR 2022/26-6 PM Mobilitet
- SR 2022/26-5 PM Risk
- SR 2022/26-4 PM Vibration och stomljud

§ 20

Konsthallen 15, planärende på granskning, 2018-00710

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Konsthallen 15, planärende på granskning, 2018-00710. Anders Åström, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2022/51

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om att ny bebyggelse på platsen där Gubbhyllan stått inte får överstiga tre våningar, att ny bebyggelse på platsen för Moriska paviljongen justeras nedåt i höjd i relation till sänkningen av ”nya

Gubbhyllan”, samt att träd och mark ska bevaras/återställas kopplat till viten.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Föreliggande ärende innebär att Hasselbacken kompletteras med ny bebyggelse, i huvudsak för hotelländamål, mot Djurgårdsvägen. I planförslaget ges underbyggnadsrätt under den befintliga terrassen samt att varsamhetsbestämmelser införs för Hasselbackens befintliga byggnader och byggnaderna vid Allmänna gränd 2-4. De träd som återstår efter föreslagen bebyggelse förses med skyddsbestämmelser och en ambitiös trädvårdsplan har bilagts planen. Skönhetsrådet har tidigare yttrat sig över planerna i samrådsskedet.

Skönhetsrådet ställde sig positivt till att stärka Hasselbacken som destination på Södra Djurgården, men önskade inskräpa vikten av att en utveckling av verksamheten måste göras utifrån platsens förutsättningar med mycket höga kulturhistoriska- och naturmiljövärden. I det tidigare presenterade samrådsförslaget placerades höga nya byggnader på platserna för såväl Moriska paviljongen, Gubbhyllan och Rotundan. De två senare var dessutom sammanbyggda och länkades till Hasselbackens huvudbyggnad. Rådet ansåg att denna exploatering var för stor och att den skulle förminska och degradera Hasselbackens huvudbyggnad. I det aktuella, bearbetade förslaget har flera brister avhjälpats. Bebyggelsen på Rotundans plats har utgått liksom stora underbyggnader i trädgården, ”nya Moriska” har flyttats norrut för att öka kontakten mellan huvudbyggnaden och Djurgårdsvägen, samt att byggnadernas fotavtryck minskats.

Rådet hade fortsatt synpunkter på hur en utveckling av den känsliga miljön bör göras men ansåg sammantaget att det nya förslaget går att tillstyrka med vissa viktiga justeringar. De tillkommande byggnaderna har under processen tydligare blivit flygelbyggnader som placerats friare i relation till befintlig bebyggelse. Rådet fann detta välgörande men ansåg att detta stärks ytterligare utan den föreslagna sammanlänkande pergolagången. Byggnaden på Gubbhyllans plats behöver sänkas en våning, till maximalt tre våningar för att kunna accepteras. Denna byggnad får på intet sätt påverka Bellmanseken negativt. Rådet ansåg vidare att den nya byggnad som föreslås på Moriska paviljongens tidigare plats placerats på ett betydligt bättre sätt. Även här bör dock höjden justeras nedåt. En sådan justering ska göras i relation till ”nya Gubbhyllans” lägre höjd.

Avslutningsvis ansåg rådet att de tillkommande träbyggnaderna utvecklats arkitektoniskt på ett tillfredsställande sätt. Rådet såg den lätta trä- och glasarkitekturen som ett kommande tillskott om det utförs i enlighet med det presenterade materialet. Rådet önskade därför att se detta ärende i ett kommande bygglovsskede. Utförandet av såväl byggnader som markarbeten kommer vara helt avgörande för ett lyckat resultat. En återställning av marken efter byggnadstiden liksom bevarande av träden bör därför vara kopplade till kraftiga viten.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/51-13 Kungörelse om granskning
- SR 2022/51-12 Planbeskrivning granskningshandling
- SR 2022/51-11 Plankarta Dp
- SR 2022/51-4 Vyer från Djurgårdsvägen, 2022-02-28
- SR 2022/51-21 Arkitekturprogram Hasselbacken, 2022-02-28
- SR 2022/51-2 Solstudier, 2021-12-20
- SR 2022/51-17 Kulturmiljöutredning, rev 2022-01-02
- SR 2022/51-3 Utredning landskap, ekologi och träd, rev 2022-02-25
- SR 2022/51-5 Rapport naturvärdesinventering (NVI), rev. 2020-11-09
- SR 2022/51-8 PM Fladdermöss - inventering av möjliga boplatser, 2021-12-14
- SR 2022/51-16 Miljöteknisk markundersökning, 2021-07-06
- SR 2022/51-19 Energiutredning, rev 2022-02-05
- SR 2022/51-15 Markteknisk undersökningsrapport 2022-02-28
- SR 2022/51-18 Brandutlåtande, 2020-10-15
- SR 2022/51-14 MKB (miljökonsekvensbeskrivning), rev 2022-02-25
- SR 2022/51-10 PM dagvatten bilaga, 2022-02-25
- SR 2022/51-9 PM dagvattenhantering, rev 2022-02-25
- SR 2022/51-7 PM Geoteknik, 2022-02-28
- SR 2022/51-6 PM Trafik, rev 2022-01-14
- SR 2022/51-20 Dagvattenutredning, rev 2022-02-25

Handläggare
Monica Hector
Telefon: 0850829765

Till
Kommunfullmäktige

RÅDET TILL SKYDD FÖR STOCKHOLMS SKÖNHET överlämnar härmed redogörelse för verksamhetsåret 2021

Skönhetsrådets uppdrag från kommunfullmäktige styrs av reglementet (Kfs 2006:23) och innebär att vara rådgivare åt kommunens olika myndigheter, kommittéer, delegationer och utskott i frågor rörande Stockholms stads offentliga konstverk, konstnärligt eller kulturhistoriskt värdefull stadsbild samt övriga skönhets- och naturvärden i staden och dess omgivningar. Rådet består av tretton ledamöter och ett kansli. Ledamöterna nomineras av i reglementet angivna institutioner, respektive de politiska partierna och väljs på fyra år av kommunfullmäktige. Den trettonde ledamoten väljer rådet självt.

Sammansättning

Sammansättningen under 2021 har varit följande:

Ordförande Inga Varg (utsedd av de övriga), vice ordförande Margareta Olofsson (Svenska Naturskyddsföreningens styrelse), ledamöterna Leif Bolter (Kungliga Akademien för de fria konsterna), Katarina Borg (Sveriges Arkitekter), Birgitta Bremer (Kungliga Vetenskapsakademiens miljökommitté), Elisabet Jermsten (Statens Fastighetsverk), Anders Johnson (L), Måns Lönnroth (S), Helena Lannegren Nilsson (C), Magnus Olausson (Kungliga Vitterhets- Historie och Antikvitetsakademien), Martina Pereira Norrman (V), Laila Reppen (Samfundet S:t Eriks styrelse), Lasse Söderberg (Kungliga Akademien för de fria konsterna), t.o.m. augusti. I enlighet med rådets reglemente utsågs i början av verksamhetsåret tre delegationsgrupper i vilka ledamöterna sammanträder en gång i månaden med uppgift att närmare studera eller förbereda omfattande ärenden.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

105 35 Stockholm
Telefon 0850829765
Växel 08-508 290 00
skonhetsradet@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

Skönhetsrådet har sammanträtt vid 11 ordinarie sammanträden och 10 delegations-sammanträden. Samtliga sammanträden genomfördes via Skype, förutom två av de ordinarie och ett delegations-sammanträde under november och december. Till de ordinarie sammanträdena har även såsom adjungerade kallats

stadsbyggnadsdirektören, stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästaren, bygglovschef och planchefer vid stadsbyggnadskontoret, stadsantikvariern samt slottsfogden vid Kungl. Djurgårdens förvaltning. Ledamöterna har dessutom fått ta del av föredragningar i aktuella ärenden av tjänstemän vid kommunala eller statliga förvaltningar, arkitektkontor m.fl.

Sammanlagt har 346 ärenden diarieförts under året (jmf 2020:369). I huvudsak kan dessa indelas i planärenden, bygglov samt inkommande skrivelser från privatpersoner. Rådet har avgivit yttranden i 55 planförslag under program- och samrådskedena. Nytt för året är att kansliet, utgående från rådets yttranden under plansamråd, nu yttrar sig över samtliga planärenden även i granskningsskedet. Tidigare har yttranden endast skickats om förändringarna bedömts vara omfattande och därmed till stora delar skilt sig från samrådets förslag avseende t ex exploateringsgrad eller gestaltning. Kansliet har under året skickat 43 yttranden över granskningsärenden till stadsbyggnadskontoret. Detaljplaner i utställningsskede eller meddelanden om antagna planer anmäls vid ordinarie sammanträden.

Kansli

Sekreterare och kanslichef för Skönhetsrådet har varit Henrik Nerlund. Under dennes föräldradedighet våren 2021 tjänstgjorde Peter Lundevall. Lundevall har en bakgrund som mångårig planhandläggare och författare till flera böcker om Stockholms planeringshistoria. Vid rådets kansli har förutom sekreteraren även två handläggare tjänstgjort; Susanne Höglin och Monica Hector, den senare även protokollförare. Kansliet representerar dessutom rådet i olika referens- och samrådsgrupper, t ex beträffande fasadbelysning samt i en grupp för granskning inför start-PM som stadsbyggnadskontoret sammankallar. Kansliet ansvarar även för rådets arkiv och kommunikation. Intresserad allmänhet tar ofta kontakt genom telefonsamtal och e-post men rådets arbete följs också på sociala medier som Facebook och Instagram.

Verksamhetsåret 2021

När rådet inrättades 1919 ingick det i uppdraget att bevaka stockholmarnas intressen i en snabbt växande stad. Skönhetsrådet har under åren fortsatt att värna livsmiljöerna och kan med sin sammansättning av ledamöter från många discipliner och med skiftande erfarenheter tillföra kunskap till de ärenden rådet behandlar. Rådet har därmed en viktig funktion som kvalitetsgranskande organ.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

Möjligheternas Stockholm

Stadens budget för 2021 har rubriken Möjligheternas Stockholm och i den presenterades tre inriktningsmål:

1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla
2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt
3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Rådets arbete rör många av de mål och visioner fullmäktige beslutat om, såsom infrastruktur, bostäder, skolor, förskolor, idrottsanläggningar men också miljö- och klimat- samt natur- och kulturfrågor. I första hand fungerar rådet som remissinstans och det är främst i sitt arbete med planfrågor som rådet hanterar dessa sakområden.

Att Stockholm bereder sig på ett ökat invånarantal, visar sig inte bara i nya detaljplaner för bostäder. Väsentliga planeringsfrågor är också ny- och utbyggnad av skolor och förskolor, liksom ny infrastruktur i form av vägnät, utbyggnad av tunnelbanenätet, ny spårväg m.m. Dessa frågor behandlas av rådet, liksom mer detaljerade ärenden såsom bygglov etc. Utifrån rådets grundläggande uppdrag är de strategiska frågorna om stadens tillväxt lika viktiga som enskilda byggnaders gestaltning och närmiljön.

Verksamhetsåret 2021 har präglats av ett flertal stora infrastrukturfrågor, exempelvis samråd för *ny tunnelbana till Älvsjö*, detaljplaner för *Tvärbanans Kistagren*, en ny byggnad innehållande tunnelbaneuppgång samt centrumfunktioner och kontor vid den nya *stationen Slakthusområdet* (Sandhagen 2 m.fl.), *Mässtunneln* – spillvattenledningen mellan Älvsjö och Liljeholmen – samt *Nya Östbergatunneln*, en förlängning av dagvattenledningen från Östberga vilken ska ta hand om dagvatten från Enskedefältet och Björkhagen. För att säkra Stockholms dricksvattenförsörjning har Stockholm Vatten och avfall, SVOA, begärt planändring för *Uggleviksreservoaren*, innebärande att en ny vattenreservoar byggs och ersätter befintlig anläggning från 1935. Även *Trekantsreservoaren* på Nybohovsberget behöver rustas upp, ett ärende som remitterades rådet såsom bygglov. Från Trafikkontoret har rådet remitterats *Cykelstaden, cykelplan för Stockholm 2021* och *Trafiksäkerhetsplan* d.v.s. en del av stadens framkomlighetsstrategi. Rådet har ställt sig positivt till dessa projekt, i vissa fall med synpunkter på gestaltningen. Övergripande normfrågor rörande stadsplanepprinciper såsom *Varsam utveckling av småhus- och villaområden, strategi med vägledning* samt förslag till revidering av *Program för City* har också varit föremål för rådets behandling

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

under året. Skönhetsrådet har genom åren tillskrivit stadsbyggnadsnämnden vid flera tillfällen angående de ibland mycket stora förändringar som sker i småhus- och villaområden. Äldre enbostadshus rivs och ersätts med flerfamiljshus, vilket möjliggörs genom mycket generösa tolkningar av gällande äldre stadsplaner. Ibland styckas tomterna till storlekar mindre än de 600 kvm som länge varit vedertaget minsta mått. När dessa bebyggs blir resultatet att mycket lite av villaområdenas karaktär av hus i trädgård återstår. Ett exempel på föreslagen förtätning som leder till stora förändringar är det bygglov för *Köttmånglaren 33* som rådet remitterats. Ägaren till två intill varandra befintliga fastigheter har fått möjlighet att ändra fastighetsgränsen i syfte att erhålla bygggrätt för ett nytt hus mellan de två äldre, vilka ursprungligen utgjorde villa, respektive konstnärsateljé. Det sökta bygglovet avser ett hus i två plan plus inredd takvåning, totalt tre bostäder. Byggnadens gestaltning skiljer sig markant från omgivande byggnader och exploateringen medför att det i princip inte finns någon trädgårdskaraktär eller grönska kvar. Rådet välkomnar således stadsbyggnadskontorets strategi för småhus- och villaområden eftersom det behövs bättre verktyg för att styra utvecklingen. Rådet anser dock att detta generellt styrande dokument borde gått ut på remiss till Skönhetsrådet och stadsmuseet m.fl. innan det antogs av stadsbyggnadsnämnden.

Program för City

I yttrandet över det reviderade *Program för City* ställde sig rådet positivt, men efterlyste komplettering av riktlinjer som bygger på analyser av stadsbild, genomförda förändringar och framtidens upplevelse av stadsmiljön. Nytt i det aktuella förslaget var att staden anser "möjligheterna att bygga på höjden [i City är] begränsade". Rådet välkomnade denna skrivning men ansåg den vara för vag. En tydligare analys av vilka höjder som är tänkbara, skulle skapa större förutsägbarhet. Detta gäller inte minst i Västra City där den tidigare dalgången kommer att däckas över. Här bör den befintliga höjden på Bangårdsposten 2 vara ett märke som inte överskrids. Den i programmet utpekade referenspunkten att "Kungstornen ska fortsatt vara landmärken" bör förtydligas av plushöjder utgående från höjdkartan över nollplanet. Rådet ansåg vidare att den hittills utförda frimärksplaneringen som alltför ofta reglerat enstaka fastigheter behöver frångås. I kommande planarbeten bör grepp tas om hela kvarter eller stadspartier. Exempel på mindre lyckade projekt sedan 2017 är Hästen 21 och 22 där en enskild fastighetsägare tillåtits utöka exploateringsvolymen på kringliggande fastigheters bekostnad. Ytterligare ett exempel är Hästskon 12 där terrassmotivet som hela Sveavägens södra del

bygger på tillåtits försvinna utan en tanke på vad det innebär för resten av stadspartiet.

Förändringar i kulturhistoriska miljöer

Rådet har under verksamhetsrådet behandlat ett antal för stadsbilden viktiga kulturhistoriska miljöfrågor. I planförslaget för *Konsthallen 15* som även inkluderar Hasselbacken presenterades omfattande planer på nya byggnadsvolymer för hotellverksamheten, en underjordisk utställningslokal m.m. Rådet avstyrkte planförslaget i dess föreliggande form, då den sammanvägda effekten av nybyggnadsförslaget inte bedömdes uppfylla kraven på respekt för platsens grundläggande karaktär och kulturhistoriska betydelse. Ett tillfälligt bygglov avseende *Gamla Stan 1:34*, uppförande av flytande bad och poolanläggning invid Munkbrohamnen beslöt rådet tillstyrka med erinran om minskad utbredning, säkerställande av allmän tillgänglighet och arkitektoniska aspekter gällande räckan, teknik m.m. Ett rivningslov avseende ett för många invånare omtyckt och i stadsbilden välkänt pontonbadhus, *Liljeholmsbadet*, remitterades rådet liksom bygglov för den ponton med restaurangbyggnad som föreslogs i badhusets ställe. Skönhetsrådet insåg att pontonkonstruktionen behöver få en grundlig renovering eller ersättas med nybyggnad av bad. Rådet menar dock att det av kulturhistoriska skäl är motiverat att reparera anläggningen, alternativt bygga en ny pontonkonstruktion med befintlig överbyggnad renoverad eller ersatt med en kopia. Därför avstyrktes rivningslov och nybyggnad för annat ändamål.

Barns utemiljö och friytor

Stadsutveckling bör ske med omtanke om de som ska bo och verka i staden. Rådet har under senare år särskilt uppmärksammat barn och ungdomars behov av friytor vid förskolor och skolor. Tyvärr har rådet även under verksamhetsåret 2021 behandlat planförslag som inte uppfyller dessa behov av friytor. Att skapa större ytor i innerstadsmiljö kan vara svårt, men även i ytterstadsområden upprättas projekt som ger alldeles för liten friyta per barn. Likaså ianspråkta mindre idrottsytor i stadsdelarna utan att nya tillkommer. På sikt medför detta ett folkhälsoproblem, d.v.s. att staden bidrar genom undermålig planering till att försämra invånarnas och då främst barns och ungdomars hälsa. Exempel på detaljplaner som rådet yttrat sig över är ny gymnasieskola vid Fällan i *Slakthusområdet* (0,1 kvm/elev), utbyggnad av *Nybohovsskolan* (7,6 kvm/elev), ny grundskola på fastigheten *Herbariet 2* intill Midsommarkransens gymnasium (5,9 kvm/elev), ny skola på *Bromstens IP* (9 kvm/elev). Högdalen lider också brist på skolplatser och mot slutet av året behandlade rådet detaljplan för

kvarteret *Hemsystem*, där bland annat en ny skola planeras. Rådet konstaterade att staden, precis som rådet förutsett, agerat kortsiktigt då man för mindre än tio år sedan beslöt riva Högdalens skola, ritad av Carl Nyren och med stora arkitektoniska värden. Elevantalet i stadsdelen ansågs just då inte tillräckligt för att bevara skolan. Att behovet skulle öka genom den redan då planerade förtätningen av Högdalen borde stått klart. Staden bör, menar rådet, ha bättre framförhållning, vara mer flexibel vad gäller lokalanvändning och ta bättre hand om de resurser befintliga byggnader utgör. I synnerhet som staden har ambition att verka för hållbar utveckling.

Program, detaljplaner, bygglov och övriga remisser

De program- och samrådsförslag som rådet remitterades under verksamhetsåret tillför staden drygt 6700 bostäder (jmf 2020: ca 8600). Merparten av dessa i form av bostads- och hyresrätter men även seniorbostäder, vård- och omsorgsboenden samt studentbostäder. Skönhetsrådet har funnit ett stort antal ärenden problematiska då de föreslagna exploateringstalen är för höga om man samtidigt önskar skapa bra bostäder och högkvalitativa stadsrum. Rådet har därför i förhållandevis hög utsträckning avstyrkt planförslagen i dess föreliggande form och framfört önskemål om bearbetning av t.ex. exploateringsgrad, skala, höjder och rumsligheter.

I ytterstaden har bl.a. två omfattande stadsbyggnadsprojekt som tidigare remitterats i programskedet återkommit som planförslag under året. Skönhetsrådet beslöt dock att avstyrka båda dessa i föreliggande form. Det ena samrådet avsåg del av *Hammarbyhöjden 1:1 m.fl. vid Nytorps gärde*, som är det enda stora öppna landskapsrummet i området och har stor betydelse för kringboende. Planförslaget var en vidareutveckling av det program för Hammarbyhöjden och Björkhagen som stadsbyggnadskontoret tidigare utarbetat och godkändes av stadsbyggnadsnämnden 2016. I samrådsförslaget ingår ca 650 lägenheter, två förskolor, en idrottshall, lokaler för mindre verksamheter samt en livsmedelsbutik fördelade i 15 byggnader om fem våningar och två byggnader om 2-3 våningar. Skönhetsrådet stod i stora delar fast vid det yttrande som rådet lämnade i samband med programmet för Hammarby och Björkhagen och ställde sig således negativt till delar av samrådsförslaget. Nytorps gärde fungerar som länk till Nackareservatet och används även i dagsläget av många – även av andra än de som bor i närområdet. Gärdet bör få behålla så mycket som möjligt av sin öppna karaktär, varför det finns uppenbara nackdelar med att programmera parken för särskilda användningsområden. Bebyggelsen som avses stärka entrén till

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

parken, blir snarare en barriär enligt rådets uppfattning. De föreslagna kvarteren döljer att det faktiskt finns en park bortom bebyggelsen, som i form och storlek är främmande för typologin i området. Planstrukturen i områdets norra del är bättre anpassad till den befintliga bebyggelsestrukturen och önskvärt vore att samma följsamhet infördes även vid Åstorpsringen, liksom även att naturmarken i större utsträckning bevaras.

Under hösten behandlade rådet också samrådsförslag för *Sköndal 1:8 (Stora Sköndal, etapp 2a)*. I etappen ingår bl.a. 1600 nya bostäder, en ny skola med fullstor idrottshall, flera förskolor och ett nytt gatunät. Till grund för planarbetet finns ett program för hela området som utarbetades 2017. Skönhetsrådet ställde sig positivt till programmet med erinran om barns behov av utevistelse, byggnadernas höjdsättning, områdets trafikföring och randzonens möten med befintlig bebyggelse. Sedan Skönhetsrådet behandlat programmet har den tänkta exploateringen ökat med ytterligare 700 bostäder. Ökningen har inarbetats genom att den föreslagna kvartersstrukturen blivit tätare och högre. Tidigare öppna kvarter har slutits och fler punkthus har tillförts. Rådet fann att dessa förändringar på avgörande vis försämrar förutsättningarna att nå programmets ambitioner. I programskedet accepterade rådet rivning av Skogsbyn, eftersom den föreslagna nya strukturen och bebyggelsen ansågs möjliggöra en god stadsmiljö med kopplade och välproportionerade rum. Den ökade exploateringen förrycker dessa värden och riskerar att skapa mörka och svåränvända gaturum och bostadsgårdar. Under den presentation av förslaget som rådet fick, refererade man till den öppna kvartersstrukturen i Blecktornsområdet på Södermalm som inspirationskälla. Detta område har en fyrvåningsskala och består till övervägande del av storgårdskvarter. Rådet såg gärna en ytterligare bearbetning av planen med detta som inriktning. Sammantaget var rådet fortsatt positivt till grundtanken att längs huvudgatorna samla tätare kvartersbebyggelse och att på så sätt lämna stora delar av den övriga natur- och kulturmiljön oförändrad. Den tillkommande bebyggelsens exploateringsgrad måste anpassas, såväl till det omgivande parklandskapet, som de gårdsrum som skapas i kvarteren och bör ha en förhållandevis öppen struktur. För att lyckas med detta måste exploateringen minska och inte överskrida den som presenterades i programsamrådet 2017. De höga hållbarhetsambitionerna uppskattas, men kan således inte kompensera en alltför hög exploatering enligt rådets uppfattning.

Bygglov

Stadsbyggnadskontoret remitterade såväl rivningslov som bygglov för fastigheten *Sälgen 4* under året. Rivningen avsåg Stockholms äldsta bensinstationsmiljö som skulle ge plats åt ett nytt flerbostadshus. Rådet tillskrev stadsbyggnadsnämnden och kulturnämnden redan 2020 med en avstyrkan om förestående rivning och uppmaning att bevara anläggningen.

Bensinstationen som nyttobyggnad kan sägas vara en av 1900-talets mest tidstypiska nya arkitekturobjekt. När bensinstationer inte längre ansågs vara en framtidssymbol minskade oftast de arkitektoniska ambitionerna. Bensinstationen på fastigheten *Sälgen 4* ritades av arkitekten Sven Wranér. Den nu rivna stationsbyggnaden hade kvar sina tempelgavlar och till lisener förenklade pilastrar. Som förmodernistisk bensinstationsbyggnad var den unik i Stockholm och även intressant ur ett internationellt perspektiv. Byggnaden var klassificerad av Stadsmuseet som grön, d.v.s. av högt kulturhistoriskt värde och hade förtjänat att bli bevarad för framtiden med nytt innehåll.

En annan remiss avsåg bygglov för fastigheten *Tranbodarne 11*, Katarinavägen, innebärande en påbyggnad i mörk plåt med detaljer av koppar, ek, marmor puts och glas på det s.k. Katarinahuset. Rådet har tidigare yttrat sig över ett påbyggnadsförslag som presenterats 2020. Det förslaget uppfattades som en främmande expressiv volym utan koppling till det befintliga huset. Rådet avstyrkte och ansåg att en påbyggnad behövde relatera tydligare till byggnadens struktur samt att det tillkommande taklandskapet inte i alltför stor utsträckning fick glasa upp. I det aktuella förslaget fann rådet att dessa synpunkter tagits till vara och lagts till grund för en ny gestaltning. Rådet betraktar lösningen med djupa lameller vid glaspartierna som intressant och uppskattar att lamellerna kvällstid minskar upplevelsen av lysande lanternor. Rådet ville också framhålla att räckesdetaljer, stegar och ventilationshuvar bearbetats i positiv riktning sedan 2020. Rådet tillstyrkte således bifall till ansökan om bygglov.

Övriga ärenden

Trafikkontoret planerar en *upprustning av Östermalmstorg* i samband med att den tillfälliga saluhallen avlägsnas och hade därför beställt ett förslag till modernisering, ritat av Nivå Landskapsarkitekter. Detta syftade till att återställa arkitekt Jan Gezelius utformning av torget med stenläggning av granithällar, bevarande av träd och återplacering av Willy Gordons konstverk ”Mötet”. Därefter inkom ett medborgarinitiativ som alternativt

förslag. Det senare, signerat av arkitekt Aleksander Wolodarski, innebär att det rektangulära torget förses med en cirkel av körsbärsträd, en central fontän samt en stenläggning som ytterligare förstärker symmetrin.

Östermalmstorg är ett av stadens äldsta torg. Det anlades som ett axialtorg under 1600-talets mitt och har alltid varit en viktig knutpunkt för torghandel och samfärdsl. Torgets trafikfunktion som körbana för hästanspända vagnar mellan Nybrogatan och Storgatan (som före Strandvägens tillkomst var stadsdelens viktigaste stråk österut) är fortfarande tydligt avläsbar i form av torgets lutning. Både torghandeln och trafiken krävde en öppen plats, och det är därför inte förrän i sen tid som det delvis trädplanterats. Skönhetsrådet ansåg att den öppna platsen har ett mycket stort värde, såväl av kulturhistoriska skäl som av hänsyn till stadsbild och funktion.

Skönhetsrådet fann att trafikkontorets förslag till en i huvudsak återställd gestaltning är det mest utvecklingsbara. Den monumentala symmetri som uppvisas i Wolodarskis förslag och definitionsmässigt medför en bristande flexibilitet, ansåg rådet vara främmande för torget. Dess historiska funktion för handel och samfärdsl fungerar bäst vid en mindre strikt gestaltning eftersom torgplatser och gångtrafik sannolikt förändras över tid. Avslutningsvis ansåg rådet att den förslagna vändplanen avsevärt stör torget. Skönhetsrådet avstyrkte det genom medborgarinitiativet tillkomna förslaget till förnyelse och ansåg att restaureringsalternativet bör ligga till grund för torgets framtida gestaltning.

Motioner

Två motioner har remitterats rådet under året. Motion om upprustning av Östermalmstorg besvarades i enlighet med svaret till trafikkontoret, se ovan. Den andra motion rådet besvarade handlade om att tillgängliggöra stadens parkplaner, ett förslag rådet tillstyrkte.

Inkomna skrivelser

Skönhetsrådet får förtäpande synpunkter från allmänheten på pågående planärenden, aktuella byggprojekt och företeelser som på olika sätt påverkar stadsrummet. I samband med att *Liljevalchs tillbyggnad* färdigställdes fick rådet ta emot mycket kritik, såväl i sociala medier som via e-post, för att ha tillstyrkt den detaljplan som möjliggjorde projektet. Många har inkommit med meningsyttringar angående mängden elsparkcyklar som parkeras

eller slängs på gator, torg och parker. Flera personer har också hört av sig om det ökande antalet laddplatser för bilar i gatumiljön liksom angående leveransboxar för försändelser, ibland på platser som inte lämpar sig av kulturhistoriska, arkitektoniska eller stadsbildsmässiga skäl. Laddstolparna kan ha skilda kulörer och storlekar inom ett relativt begränsat område, vilket många uppfattar som förfulande. Skönhetsrådet bjöd därför in trafikkontoret för att få information om stadens arbete med laddstolpar, leveransboxar och elsparkcyklar och har för avsikt att fördjupa sig ytterligare i frågorna. I somras uppmärksammade många stockholmare att båtar med stora LED-belysta reklamskyltar trafikerar stadens vatten. Skönhetsrådet har i denna fråga erfarit att det finns en lucka i lagstiftningen.

Seminarier

Skönhetsrådet har i enlighet med sitt reglemente också möjligheten att initiera ärenden samt att tillskriva fullmäktige och nämnder om rådet så finner påkallat. Under ett sammanträde i januari hanterade rådet planförslag avseende en pumpstation/mobilitetshus vid Linta Gårdsväg i Riksby. Planförslaget följde upplägget i ”Program för Centrala Bromma” (2017), där byggnaden är placerad i utkanten av det stora arbetsplatsområde som pekats ut i programmet. Den sedermera uppkomna bedömningen att flygverksamheten på Bromma kan komma att avvecklas före avtalets utgång år 2038, innebär att arbetsplatsområdets funktion som buffertzona kan ifrågasättas. Då rådet behandlade det aktuella planförslaget, ledde detta därför till reflektionen att staden redan nu måste börja planera för vad som därefter ska ske, eftersom många frågor kräver lång framförhållning, inte minst infrastrukturen. Skönhetsrådet beslöt därför tillskriva kommunfullmäktige med begäran om att en helhetsplanering påbörjas för Bromma flygfält med närmaste omgivningar, så att inte enskilda planer låser förutsättningarna inför framtiden. Rådets årliga seminarium den 19 oktober ägnades åt frågan om Bromma flygplats. Trafikborgarrådet Daniel Helldén öppningstalade och sedan följde inlägg som förutom historisk exposé och skisser över området samt en presentation av kulturvärden och förhållningssätt vid en omvandling, också innehöll kunskapspass om flyg, landningsbanor och avgångar, vidare inlägg som behandlade fördelar med att koncentrera flyget till Arlanda samt exempel på hur kommunerna Järfälla och Botkyrka hanterat och utvecklat Barkarby respektive Tullinge flygfält.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Ekonomi

Tkr	Budget 2021	Bokslut 2021	Över- / underskott
Kostnader	3 050	2 927	123
Intäkter	0	0	0
Netto	3 050	2 927	123

Ekonomisk analys

Skönhetsrådet lämnar ett mindre överskott för verksamhetsåret 2021, 96 procent av anvisade medel har använts. Av rådets årsbudget på 3050 tkr har 2927 tkr tagits i anspråk. Budgeterade medel, som anslås som del av de som budgeteras för Stadsledningskontoret, medger endast utgifter för löner, arvoden och daglig drift av kanslifunktionen exkluderat hyra och kostnad för den administration som erhålls genom Stadsledningskontorets administrativa avdelning. Rådet debiterar inte sitt arbete och har därför inte intäkter.

Skönhetsrådets verksamhet har påverkats av den pågående Coronapandemin. Detta har inneburit att flera av rådets normala verksamheter fått ställas in, bl.a. samtliga studieresor och den årliga studiedagen med vårmiddag. Den rådgivande verksamheten har kunnat genomföras genom digitala möten via Skype. Det årliga seminariet kunde genomföras med 50 närvarande deltagare och resterande huvuddel via webbsändning. Rådet hann precis genomföra en julmiddag för ledamöterna före nya restriktioner infördes. Dessa omständigheter har medfört att budgeterade medel för ovan nämnda aktiviteter inte använts under 2021 och att rådet därmed går med ett överskott. Rådet hoppas kunna genomföra aktiviteterna under 2022. Personallönekostnaderna har, efter årets löneöversyn, räknats upp och övriga planerade åtaganden och aktiviteter som rör rådets sammanträden fullföljts.

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Sida 29 (29)

Namn	Datum
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2022-02-15
Inga Margareta,Varg	2022-02-15

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2022-03-10
Monica Christina,Hector	2022-03-10
Maria Katarina,Borg	2022-03-10
Inga Margareta,Varg	2022-03-10